

Nr 24.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad; given Stockholms slott den 5 februari 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 7 kap. 11 § andra stycket lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad skall upphöra att gälla ävensom att 2 kap. 2 §, 6 kap. 12 §¹ samt 7 kap. 4 § samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 KAP.

2 §.

Tomtmätning skall — — — skäligt prövas.

Behörighet till befattning såsom mättningsman i stad tillkommer den, som inom riket avlagt lantmäterixamen eller civilingenjörsexamen vid teknisk högskolas avdelning för väg- och vattenbyggnad och därjämte minst två år under sakkunnig ledning utövat väl vitsordad praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet.

Konungen må på därom gjord ansökning medgiva den, som ej uppfyller i andra stycket angivna fordringar, behörighet såsom mättningsman i stad.

6 KAP.

12 §.

Vad enligt detta kapitel gäller om ägoutbyte i sammanhang med laga skifte gälle ock, då sådan förrättning eljest förekommer; dock skall, om ej särskilda skäl till annat föranleda, förordnande att verkställa förrättningen meddelas i stadens tjänst anställd mättningsman, där sådan finnes, ändå att han icke är lantmätare.

Besväras fastighet — — — servitutet äventyras.

I avseende — — — motsvarande tillämpning.

7 KAP.

4 §.

Konungens befallningshavande — — — staden registerförare.

Med Konungens — — — om registerförare.

¹ Senaste lydelse av 6 kap. 12 §, se 1931: 143.

Där stad till registerförare föreslagit i dess tjänst anställd mättningsman med styrkt erfarenhet i fastighetsregistrering eller ock lagfaren ledamot av magistraten, varde han därtill förordnad. Har annan person föreslagits, pröve Konungens befallningshavande efter lantmäteristyrelsens hörande, om registerföringen kan anförtros åt honom.

Föres fastighetsregistret — — — sådant erfordras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1944.

Utan hinder av vad i 2 kap. 2 § andra stycket stadgas skall behörighet till befattning såsom mättningsman i stad tillkomma den, som avlagt avgångsexamen från fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut och utövat praktisk verksamhet som i nämnda lagrum sägs.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 december 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga angående *vissa ändringar i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad* samt anför:

I skrivelse den 8 juli 1939 har lantmäteristyrelsen föreslagit vissa ändringar i fastighetsbildningslagens bestämmelser om kompetensvillkor för mättningsman, rörande förrättningsman för ägoutbyte samt beträffande kompetensvillkor för registerförare. I anledning därav har inom justitiedepartementet upprättats en den 27 januari 1941 dagtecknad promemoria med förslag till lag angående ändring i vissa delar av fastighetsbildningslagen. Över promemorian ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av lantmäteristyrelsen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Malmöhus, Älvsborgs, Örebro och Jämtlands län. Länsstyrelserna i Älvsborgs och Örebro län ha vid sina utlåtanden fogat yttranden av överlantmätarna i länen, varjämte länsstyrelserna i Örebro och Jämtlands län bifogat yttranden från länsarkitekterna i länen. Härutöver ha svenska stadsförbundet, svenska kommunaltekniska föreningen, Sveriges lantmätareförening och svenska teknologföreningen avgivit yttranden i ärendet.

Vidare har riksdagen i skrivelse den 25 april 1942 (nr 153) anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående förenkling av förfarandet vid åsättande av registerbeteckningar å fastigheter i stad samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Jag anhåller nu att få upptaga dessa frågor till behandling.

Kompetensvillkor för mätningsman.

I 2 kap. 2 § andra stycket fastighetsbildningslagen stadgas, att behörighet till befattning såsom mätningsman i stad tillkommer den som avlagt lantmäteriexamen, så ock den som avlagt fullständig examen från tekniska högskolans fackskola för väg- och vattenbyggnad eller från motsvarande avdelning vid Chalmers tekniska institut samt dessutom styrkt sig äga praktisk duglighet i ägomätning. I lagen göres alltså den skillnaden mellan person som avlagt lantmäteriexamen och person med annan där angiven examen, att den senare jämväl skall styrka praktisk duglighet i ägomätning. Enligt tredje stycket i nämnda paragraf äger Konungen på därom gjord ansökning medgiva person, som ej avlagt examen som nyss sagts, behörighet såsom mätningsman i stad.

I cirkulär den 1 augusti 1919 till samtliga länsstyrelser och magistrater angående behörighet att verkställa förrättningar enligt lagen om fastighetsbildning i stad har chefen för justitiedepartementet erinrat om att det är stridande mot lagens föreskrifter att som mätningsman i samhälle anställa person, som icke innehar härför i lagen föreskriven kompetens, samt att person, som innehar befattning såsom mätningsman och icke enligt 2 kap. 2 § andra stycket i lagen är därtill behörig eller enligt samma paragrafs tredje stycke förklarats behörig, saknar befogenhet att verkställa förrättningar enligt lagen.

I cirkuläret uttalas vidare, att vid prövning hos Kungl. Maj:t av ansökningar om behörighet såsom mätningsman i stad den meningen gjort sig gällande, att sökande ej kunde anses äga praktisk duglighet i ägomätning med mindre han under minst två år under sakkunnig ledning sysslat med mätningsgöromål och fått sitt arbete väl vitsordat.

Lantmäteristyrelsen har i sin förenämnda skrivelse hemställt, att stadgan- det i 2 kap. 2 § andra stycket fastighetsbildningslagen om praktisk duglighet i ägomätning måtte utbytas mot föreskrift, att vederbörande skall under minst två år ha under sakkunnig ledning utövat väl vitsordad praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet, och att sådan praktisk erfarenhet måtte stadgas såsom villkor för utövande av mätningmannaskap, oberoende av om examen avlagts som lantmätare eller som väg- och vattenbyggnadsingenjör.

Till motivering av de föreslagna ändringarna har styrelsen anfört:

Lagens krav på praktisk duglighet såsom komplettering till ingenjörsutbildningen var vid fastighetsbildningslagens tillkomst motiverat främst därav, att för avläggandet av lantmäteriexamen vid sagda tidpunkt fordrades väl vitsordad verksamhet eller elevtjänstgöring inom praktiskt lantmäteri under minst ett år. Den som avlagt lantmäteriexamen beräknades således i motsats till den nytexaminerade ingenjören inneha viss praktisk duglighet i ägomätning. Efter lantmäteriuundervisningens omorganisation och dess förläggande till tekniska högskolan är detta som regel ej längre fallet. Inträde å högskolans fackavdelning för lantmäteri föregås icke av obligatorisk elevtjänstgöring. Sedan elev där avlagt examen, har han i stället att under två år vara aspirant vid lantmäteristaten, innan han kan konstitueras till extra

lantmätare. Visserligen råder alltjämt den skillnaden, att lantmäteriundervisningen i högre grad än andra här nämnda studieriktningar är speciellt inriktad på mätningsgöromål, men detta förhållande torde ensamt icke berättiga till den skillnad i fråga om kravet å praktisk duglighet, varåt lagen ger uttryck.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser styrelsen, då givetvis kravet på praktisk duglighet fortfarande måste upprätthållas, att praktisk duglighet i ägomätning bör utgöra villkor för utövandet av mätningmannaskap i stad, oberoende av om examen avlagts som lantmätare eller väg- och vattenbyggnadsingenjör.

Lagens bestämmelse om »praktisk duglighet i ägomätning» gives ej sällan den betydelsen, att därmed skulle avses endast duglighet i det rent tekniska förfarandet eller vana att använda instrument och redskap och att tillämpa brukliga mätningsmetoder. Lantmäteristyrelsen kan för sin del icke finna denna tolkning tillfredsställande. Den har uppenbarligen ej heller varit avsedd. Den kompetens en sådan tolkning skulle medföra kunde måhända vara tillräcklig för utförandet av en noggrann avbildning av marken (grundkarta) men är icke tillfyllest för mätningmannens uppgift att handlägga legala förrättningar eller i övrigt förekommande spörsmål rörande fastighetsbildning. Enligt styrelsens mening bör bestämmelsen om »praktisk duglighet i ägomätning» utbytas mot föreskrift, att vederbörande skall under viss tid under sakkunnig ledning ha varit sysselsatt med praktisk fastighetsbildningsverksamhet och därvid erhållit goda vitsord. Därigenom skulle åstadkommas ett mera påtagligt uttryck för den av styrelsen antydda innebörden av lagens mening. Slutligen anser styrelsen, att den praktiska tjänstgöringen bör sättas till två år. Bestämmelse jämväl härom bör inflyta i lagen.

I den inom justitiedepartementet upprättade *promemorian* uttalas, att de av lantmäteristyrelsen föreslagna ändringarna i 2 kap. 2 § fastighetsbildningslagen syntes väl motiverade. Vidare anføres i *promemorian*:

Enligt sista stycket i 2 kap. 2 § fastighetsbildningslagen äger Konungen medgiva person, vilken ej avlagt sådan examen som avses i andra stycket, behörighet såsom mätningssman. Efter genomförandet av den föreslagna ändringen i andra stycket synes möjlighet böra finnas för Kungl. Maj:t att på grund av särskilda skäl dispensera även från villkoret om minst två års praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet. Sista stycket i paragrafen torde därför böra kompletteras med ett stadgande härutinnan. Uppenbarligen kommer dispens icke att meddelas utan att särskilda skäl därtill föranleda. I fråga om den som icke avlagt i lagen föreskriven examen torde i allmänhet för medgivande av behörighet såsom mätningssman böra krävas en väsentligt mera omfattande praktisk verksamhet än som i lagen anges såsom minimum.

Den i *promemorian* föreslagna lagändringen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter ävensom av svenska stadsförbundet.

Sveriges lantmätareförening har anslutit sig till uppfattningen, att efter lantmäteriundervisningens omorganisation viss tids praktisk verksamhet av den mera vidsträckta innebörd, som i *promemorian* avsåges, borde fordras jämväl av den som avlagt lantmäterioxamen. Föreningen har emellertid ansett, att undantag från kravet på styrkt praktisk verksamhet borde uttryckligen göras för den, som är eller varit lantmätare i statens tjänst. I detta hänseende har föreningen anfört följande:

Enligt 76 § gällande lantmäteriinstruktion skall den, som efter avlagd lantmäterixamen vid tekniska högskolan vill ägna sig åt tjänst inom lantmäteristaten, fullgöra aspiranttjänstgöring under minst två år. Den, som fullgjort väl vitsordad sådan tjänstgöring och därunder jämväl ådagalagt lämplighet för lantmäteritjänsten, må av lantmäteristyrelsen konstitueras att vara extra lantmätare. Åt extra lantmätare kan enligt 54 § instruktionen uppdragas självständig handläggning av avstyckningsförrättningar enligt jorddelningslagen. Föreningen håller före, att sådan förrättning i fråga om själva handläggningen samt i fråga om de fastighetsbildningsspörsmål, som därvid kunna uppkomma, icke är enklare än förrättningar enligt fastighetsbildningslagen. De föreslagna villkoren om praktisk verksamhet torde därför få anses uppfyllda för dem, som av lantmäteristyrelsen konstituerats att vara extra lantmätare. Lantmätare i statens tjänst är med andra ord enligt de föreslagna bestämmelserna alltid behörig till befattning som mättningsman i stad. Detta synes lämpligen även böra komma till uttryck i lagtexten.

Jämväl svenska kommunaltekniska föreningen har funnit de föreslagna ändringarna önskvärda. Föreningen har emellertid ansett att med den, som styrkt sig under minst två år ha under sakkunnig ledning utövat väl vitsordad praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet, borde jämställas den som på annat sätt förvärvat däremot svarande kunskap. Till motivering härav har föreningen anfört:

Alldenstund mättningsman i stad har att handlägga legala förrättningar, anser föreningen, att fordran på viss kompetens utöver den som högskoleundervisningen giver bör vara föreskriven. Den undervisning, som meddelas vid högskolorna, kan nämligen icke göras fullt tillräcklig, dels emedan undervisningstiden vid högskolorna icke medger den specialisering, som här för erfordras, dels enär man vid högskolorna icke är i tillfälle att meddela den praktik och den inblick i kommunala förhållanden, som äro nödvändiga för en mättningsman. Undervisningen vid högskolorna är emellertid underlag för dem som söka att ytterligare utbilda sig till mättningsmän och det torde därför vara nödvändigt, att man här före frågan om vidareutbildningen efter högskolorna något granskar undervisningen där.

För väg- och vattenbyggare meddelas för närvarande inom hithörande ämnesgren undervisning i dels samhällsmätningens teknik, dels i den för mättningsförrättningar erforderliga rättskunskapen. Undervisningen i det senare ämnet — vid tekniska högskolan benämnd »tillämpad stadsbyggnadsrätt» — är emellertid frivillig för väg- och vattenbyggare, och den mindre kurs häri, som eleverna erhålla i det obligatoriska ämnet »rättskunskap», är ingalunda tillfyllest.

Vad det mätningstekniska ämnet beträffar erhålla väg- och vattenbyggarna liksom eleverna inom andra ingenjörsgrenar en obligatorisk allmän kurs i ämnet under benämningen »planmätning och nivellering». Det är önskvärt att denna kurs för väg- och vattenbyggarna göres fylligare och mera praktiskt inriktad.

Vad vidare beträffar ämnet »tillämpad stadsbyggnadsrätt» är det för väg- och vattenbyggare i allmänhet, vägingenjörer m. fl. av vikt att ha kännedom om rättsliga förfaranden vid mättningsförrättningar. Särskilt för väg- och vattenbyggare, som komma att ägna sig åt kommunala tjänster, är kunskap i detta ämne nödvändig. I de flesta av våra samhällen äro förhållandena icke så stora, att samhället har råd att hålla sig med mer än en kommunalteknisk ingenjör. Denne handhar i regel gatubyggnader, kloakledningsnätet och vattenverket samt är därjämte stadens mättningsman och ofta även fastig-

hetsregisterförare. I större städer med mera specialiserad förvaltning fördelas dessa förvaltningsuppgifter på olika befattningar. Det är därför ett ofta framhållet önskemål, att kursen i tillämpad stadsbyggnadsrätt, som nu är frivillig för väg- och vattenbyggarna, blir för dem obligatorisk. De justeringar i timplanen, som härav skulle bliva erforderliga, böra kunna göras, även om svårigheter yppa sig på grund av trängsel på schemat.

Under förutsättning att väg- och vattenbyggarnas undervisning vid våra högskolor kompletteras på antytt sätt, skulle de unga ingenjörerna äga ett bättre underlag för vidare utbildning inom kommunaltekniska facket. De skulle då lättare kunna tillgodogöra sig de praktiska erfarenheter, som kunna vinnas på t. ex. ett stadsingenjörskontor. Det kan under sådant förhållande ifrågasättas, huruvida minimitiden för den praktiska utbildningen kan reduceras.

Det bör icke förbises, att den praktiska utbildningen kan äga rum på annat sätt än genom viss tids tjänstgöring på ett kommunalt kontor. Vid ett sådant kontor äro nämligen tjänstemännen i regel icke i tillfälle att direkt meddela undervisning i hithörande ting och det ligger i sakens natur, att praktikanten blir sysselsatt även med en hel del göromål, vilka icke direkt befordra hans utbildning i ämnet. Genom en praktisk utbildning under fullt metodiska förhållanden kan däremot den praktiska utbildningstiden väsentligt förkortas. En sådan förkortning är också ett stort önskemål, emedan det visat sig, att det för många ingenjörer är svårt att under en längre tid ägna sig åt denna praktiska utbildning utan att få vidkännas betydande ekonomiska uppoffringar. Det synes därför synnerligen önskvärt, att förslaget kompletteras i syfte att möjliggöra en mera koncentrerad praktisk utbildning.

Under föregående år ha vid upprepade tillfällen på privat väg anordnats kurser för utbildning av civilingenjörer till stadsmättningsmän såväl i Stockholm som i Göteborg. Dessa kurser hava varit mycket besökta och slagit väl ut. De som genomgått dem ha i regel fått mättningsmannakompetens utan den långa praktiktid, som annars brukat anses erforderlig. Om sådana kurser periodiskt anordnas, är det att emotse att de flesta, vilka vilja ägna sig åt sådan kommunalteknisk tjänst, som är förbunden med mättningsmannaskap, komma att välja sådan i stället för att under en tid av låt oss säga två år förvärva erforderlig praktik.

Svenska teknologföreningen har uttalat sin anslutning till förslaget om likställighet i fråga om kompetens i förevarande avseende mellan dem, som avlagt lantmäterieexamen, och dem, som avlagt avgångsexamen från de högre väg- och vattenbyggnadsfackskolorna. Däremot har föreningen icke funnit bestämmelsen om den praktiska verksamheten vara tillräckligt motiverad och på grund därav hemställt att förslaget i denna del måtte omarbetas. Föreningen har därom närmare anfört följande:

Beträffande den gällande lydelsen av paragrafen är att märka att denna lydelse, i synnerhet beträffande tolkningen av begreppet »praktisk duglighet i ägomätning», vilket såsom kompetenskrav mött åtskilliga av föreningens medlemmar, redan tidigare givit anledning till behandling inom föreningen och i en artikel i dess organ *Teknisk tidskrift* (nr 13/1935). Den mening har gjorts sig gällande, att med nämnda uttryck mera avsåges kunskap att praktiskt tillämpa gällande lagbestämmelser och förmåga att genomföra legala förfaranden, än vad som merendels därav utläses av den i saken mindre initierade, nämligen arbetsrutin och fortfärdighet i de tekniska göromålen. Alla dessa kunnigheter och färdigheter äro otvivelaktigt behövliga för verkställare av ifrågavarande laga åtgärder. Ur allmänna rättsvårdssynpunkter

synes dock den förstnämnda kunnigheten beträffande verksamhetens rättsliga sida äga den största betydelsen men likväl vara mindre beaktad av de kommunala myndigheter, som ha att anställa stadsmätningsmän. Dessas tekniska duglighet i ägomätning torde dock genom hittills gällande behörighetsbestämmelse vara tryggad. Atminstone beträffande de större städernas specialbefattningar torde konkurrensen vid tillsättandet ha medfört, att endast undantagsvis sökande med blott två års eller kortare praktisk verksamhet inom facket kunnat komma i åtanke. Beträffande mindre samhällen, där stadsingenjörernas tjänstealliganden äro av mångskiftande natur och huvudvikten vid meritbedömningen lägges på vederbörandes förmåga att styrka duglighet i rent tekniska arbetsuppgifter såsom exempelvis byggandet av gator och andra tekniska kommunala anläggningar samt skötseln därav, lär det stundom vara förenat med svårigheter att finna lämplig aspirant, som förutom erfarenhet inom rent tekniska områden jämväl besitter praktisk erfarenhet inom fastighetsbildningsväsendet. Då inom mindre samhällen fastighetsbildningen är föga omfattande, stundom begränsad till endast ett fåtal ärenden av enkel beskaffenhet per år, ligger det nära till hands, att de kommunala myndigheterna tillmäta sökandes meriter inom fastighetsbildningsverksamhet ringa betydelse. Den rutin, som erfordras för det tekniska verkställandet av ett litet antal enkla mätningsförrättningar, torde icke vara större än att varje ingenjör med lagstadgad högskoleexamen besitter eller snart själv förvärvar den. Däremot kan icke en ingenjör, som icke erhållit erforderlig undervisning i eller på annat sätt förvärvat kunskap om förutnämnda judiciella förfaranden och har sin arbetstid upptagen av allehanda tekniska göromål, lika lätt inhämta erforderlig kunskap om nämnda förfaranden. Följden har också blivit, att stundom även äldre, i övrigt förtjänta, mångåriga utövare av verksamhet inom fastighetsbildningen icke besuttit försvarlig formell kunskap. Då man genom lagstiftningsåtgärd söker bot mot detta förhållande, bör sålunda orsaken härtill uppsökas. I de antydda fallen kan denna icke ligga i brist på tillräckligt lång verksamhet. Det kan i stället påstås, att orsaken till bristen ligger i den grundläggande utbildningen, som icke innefattat rättskunskap eller ens en grundläggande orientering om denna kunskap och rättsreglernas tillämpning.

Mot den föreslagna lagändringen kunna sålunda invändningar göras. För stadsingenjörsbefattningar inom mindre samhällen, där allmänna tekniska göromål och mätningsmannagöromål verkställas av en och samma befattningshavare, kommer det att uppstå svårigheter att erhålla hågade kompetenta sökande inom de yngre åldersklasserna, därest det av dem skall fordras den föreslagna praktiska verksamheten av två år inom fastighetsbildningsväsendet. Vidare är outrett, huruledes en obefordrad ingenjör skall kunna erhålla ifrågavarande praktiska utbildning. Sannolikt kunna praktikanter endast undantagsvis erhålla uppdrag av värde för utbildningen på här förevarande område. Det kan ock starkt ifrågasättas, huruvida de äldre mätningsmän, hos vilka de skola tjänstgöra såsom biträden, alla kunna ägna tid eller arbete åt eller ens äga lämplighet för utbildning av blivande mätningsmän. Sålunda kan det befaras, att tiden för dylik tjänstgöring i synnerhet för dem, som icke i förväg inhämtat kunskap i tillämpning av ifrågavarande rättsregler, i många fall ur utbildningssynpunkt blir förspild. Denna tidsspillan måste ock ske på bekostnad av för unga ingenjörer behöflig praktik inom de tekniska områden, där de med stöd av sin föregående utbildning kunna inhämta värdefulla erfarenheter.

Som det emellertid numera, åtminstone vid tekniska högskolan i Stockholm, införts undervisning i fastighetsbildningsrättens tillämpning, och det kan förväntas, att endast de, som tillgodogjort sig denna undervisning, kom-

ma att ägna sig åt fastighetsbildningsverksamhet, torde en del av de anförda betänkligheterna bortfalla, men då lagförslaget icke framlagts i samband med upplysning eller förslag om huruledes erforderlig grundläggande eller kompletterande utbildning skall ernås, finner föreningen att ett kompetenskrav, som innefattar garantier för innehav av visst lagstadgat *kunskapsmått* i de avseenden, i vilka ingenjörsutbildningen behöver kompletteras, bättre motsvarar föreliggande behov än kravet på en till sin art tämligen obestämbär praktisk verksamhet under en bestämd *tidrymd*.

Departements-
chefen.

Beträffande behörighetsvillkoren för mättningsman innebär föreliggande förslag, att såväl den som avlagt lantmäterieexamen som person med annan sådan examen som angives i 2 kap. 2 § fastighetsbildningslagen skall minst två år under sakkunnig ledning ha utövat väl vitsordad praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet, med rätt för Kungl Maj:t att medgiva dispens härifrån. Förslaget, vilket i allmänhet tillstyrkts i de avgivna yttrandena, torde böra genomföras.

I det yttrande som avgivits av svenska teknologföreningen har anmärkts, att krav på ett visst kunskapsmått beträffande rättsliga frågor bättre motsvarade föreliggande behov än kravet på en till sin art tämligen obestämbär praktisk verksamhet under en viss *tidrymd*. Föreningen har även uttalat, att ingenjörsutbildningen borde kompletteras med undervisning i hit hörande frågor. Svenska kommunaltekniska föreningen har givit uttryck åt samma önskemål. Sistnämnda förening har även gjort gällande, att kompetensbestämmelserna borde utformas så, att en mera koncentrerad utbildning kunde ersätta en längre tids praktik.

Frågan om komplettering av ingenjörsutbildningen genom ökad undervisning i rättsliga frågor förtjänar otvivelaktigt beaktande men torde icke böra upptagas i detta sammanhang. Vad angår önskemålet att behörighet som mättningsman bör kunna vinnas även genom en mera koncentrerad utbildning, vill jag framhålla, att detta önskemål kan tillgodoses genom den föreslagna bestämmelsen om rätt för Kungl. Maj:t att medgiva dispens från de kompetenskrav som enligt förslaget i allmänhet skola gälla.

Tillräcklig anledning torde icke föreligga att, såsom Sveriges lantmätareförening ansett, i lagtexten uttryckligen stadga, att den som är eller varit lantmätare i statens tjänst icke skall behöva styrka utövning av praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet.

Chalmers tekniska instituts ombildning till teknisk högskola föranleder vissa jämkningar i lagtexten.

Förrättningsman för ägoutbyte.

Vid laga skifte i stad skola enligt 6 kap. 1 § fastighetsbildningslagen, där ej annat sägs i lagen, gällande bestämmelser om laga skifte av jord å landet lända till efterrättelse i tillämpliga delar. Enligt 2 kap. 1 § jorddelningslagen förrättas laga skifte efter därtill erhållet förordnande av lantmätare. Förordnande att verkställa laga skifte å stadsjord skall emellertid enligt 6 kap. 2 § fastighetsbildningslagen meddelas i stadens tjänst anställd mättnings-

man, om denne är lantmätare eller — där han icke är lantmätare — samtliga delägare i jorden i ansökningen om skiftet föreslagit honom till förrättningsman. Enligt jorddelningslagen 3 kap. 14 § och 8 kap. skall den som förordnats att verkställa laga skifte också verkställa i samband därmed förekommande ägoutbyte. Undantag härifrån är icke stadgat för laga skifte i stad. Vad som gäller om ägoutbyte i sammanhang med laga skifte äger jämlikt 6 kap. 12 § fastighetsbildningslagen också tillämpning, då ägoutbyte i stad eljest förekommer.

Av de anförda bestämmelserna följer, att vad i 6 kap. 2 § fastighetsbildningslagen stadgas om förordnande av förrättningsman vid laga skifte jämväl äger tillämpning, när det gäller förordnande att verkställa ägoutbyte i stad såsom särskild förrättning.

Lantmäteristyrelsen har i sin skrivelse hemställt om sådan ändring av 6 kap. fastighetsbildningslagen, att förordnande att verkställa ägoutbyte såsom särskild förrättning d. v. s. utan sammanhang med laga skifte alltid skall meddelas i stadens tjänst anställd mättningsman, där sådan finnes, även då denne icke är lantmätare. Jämlikt 6 kap. 15 § fastighetsbildningslagen skulle den ifrågasatta ändringen komma att gälla jämväl fastighetsregistersamhällen som i sin tjänst ha fast anställda mättningsmän. Häremot vore enligt styrelsens mening icke något att erinra.

Till motivering av detta förslag har styrelsen anført:

Före fastighetsbildningslagens tillkomst saknades i lag eller författning föreskrifter angående kompetensen hos de personer, som i städerna skulle handlägga mättningsärenden. Mättningsmännens utbildning var företrädesvis inriktad på andra tekniska spørsmål, och mättningsmannaskapet betraktades i stor utsträckning såsom en mera sidoordnad uppgift. Förrättningar enligt dåvarande skiftesstadgan förekommo dessutom relativt sällan inom städerna och skulle verkställas av lantmätare. Mättningsmännen hade till följd härav icke möjlighet att förvärva den erfarenhet, som lantmätarna besutto i fråga om handläggningen av legala förrättningar av hithörande natur.

Enligt styrelsens mening föreligger numera icke skäl att, när det gäller ägoutbyte såsom särskild förrättning, upprätthålla den i lagen stadgade skillnaden mellan stadsmättningsman, som är lantmätare, och sådan mättningsman med annan utbildning. Dels torde de sedan år 1917 gällande bestämmelserna i 2 kap. 2 § fastighetsbildningslagen om viss mättningsmannakompetens få anses ha medfört en å förrättningsgöromål direkt inriktad och mera likformig utbildning av de tjänstemän, som handlägga städernas mättningsärenden, och dels äro även dessa ärenden numera förlagda under statligt överinseende. Det må även framhållas, att särskilt där ägoutbyte utnyttjas för stadsplans och tomtindelning genomförande, för stad speciella grunder måste följas vid uppskattning av i byte ingående markområden. Det torde få anses självfallet, att bedömandet av dylika frågor ligger i stort sett lika naturligt till för varje stadsmättningsman, vare sig han är lantmätare eller ej. Slutligen är det i viss mening oförmligt och kan även vara ur flera synpunkter olägligt att i visst skede av pågående fastighetsbildningsverksamhet nödgas avkoppla den ordinarie förrättningsmannen för att för viss åtgärd anlita en utomstående och för arbetet i övrigt främmande förrättningsman. Det ligger i sakens natur, att den senare måste väsentligen

grundas sitt arbete å den förres åtgärder. I detta sammanhang bör ytterligare erinras om att här avsedda förrättningar numera ha annan aktualitet inom städerna än tidigare. Till följd av den ändrade lydelse, som 6 kap. 8 § fastighetsbildningslagen erhöll genom lag den 29 maj 1931, ha nämligen möjligheterna att genomföra tomtbildning genom anlitandet av ägoutbytesförfarande väsentligen ökat.

En ändring som den nu ifrågasatta rörande förrättningsman för fristående ägoutbyte kan slutligen beräknas medverka till ökad användning av ägoutbytesförfarandet särskilt i samband med stadsplans genomförande, ett flerstädes svårlost problem, vars lösning härigenom skulle kunna underlättas.

I den inom justitiedepartementet upprättade *promemorian* har uttalats, att de skäl, som lantmäteristyrelsen anfört för den föreslagna lagändringen, syntes övertygande. En dylik ändring i lagstiftningen syntes kunna bliva av stor praktisk betydelse för det fall att ägoutbyte utnyttjades för stadsplans eller tomtindelings genomförande. Såsom lantmäteristyrelsen framhållit torde det nämligen ur flera synpunkter vara olägligt att i ett visst skede av pågående fastighetsbildningsverksamhet nödgas avkoppla den ordinarie förrättningsmannen för att för ägoutbyte anlita en utomstående och för arbetet i övrigt främmande förrättningsman. I anslutning härtill har i *promemorian* erinrats om att det enligt 5 kap. 2 § fastighetsbildningslagen ankommer på mättningsman, oavsett om han är lantmätare eller ej, att verkställa avstyckningar. På grund av vad sålunda anförts har i *promemorian* föreslagits att i 6 kap. 12 § första stycket fastighetsbildningslagen upptages ett stadgande, att förordnande att verkställa ägoutbyte såsom särskild förrättning skall meddelas i stadens tjänst anställd mättningsman, om sådan finnes, ändå att han icke är lantmätare. Jämlikt 6 kap. 15 § i lagen komme denna ändring att avse jämväl fastighetsregistersamhällen, som i sin tjänst ha fast anställda mättningsmän.

Detta förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna med undantag av länsstyrelsen och överlantmätaren i Älvsborgs län samt Sveriges lantmätareförening.

Överlantmätaren i Älvsborgs län har med instämmande av *länsstyrelsen i samma län* gjort gällande, att bärande skäl visserligen anförts för ändring såtillvida att lantmätares företrädesrätt till förrättningar för fristående ägoutbyte borde upphöra, men att å andra sidan skäl sänkades att — på sätt föreslagits — helt utestänga lantmätnarna från möjligheten att erhålla förordnande såsom förrättningsmän vid dylika förrättningar. *Överlantmätaren* har i detta hänseende anfört:

Att stadens mättningsman bör komma i främsta rummet till handläggning av ett ägoutbyte, varav stadsplans och tomtindelings genomförande är beroende, synes riktigt, men härav följer icke att mättningsmannen alltid är den lämpligaste förrättningsmannen. Ägoutbyten i städernas ofta nog rent landsbygdsbetonade ytterområden förete i regel större samhörighet med lantmätnarnas förrättningar än med mättningsmännens vanliga arbetsuppgifter. På samma sätt förhåller det sig med större och komplicerade ägoutbyten, vilka ofta äro att jämställa med omskifte av ett på visst sätt begränsat skifteslag,

och beträffande förordnande av förrättningsman å laga skifte avses ju — med fullt fog — icke någon ändring i gällande bestämmelser.

Härtill kommer att mättningsmän i vissa fall visat sig obenägna att för egen del använda sig av ägoutbytesförfaranden, och detta även när sådana förrättningar varit det ändamålsenligaste medlet att tillrättalägga olämplig fastighetsindelning. Detta sammanhänger förmodligen med en känsla av otillräcklig rutin i fråga om förrättningstekniken. Stundom har då förekommit att andra, mindre rationella metoder tillgripits, såsom upprepade avstyckningar där sådana kunnat komma i fråga, eller att mättningsmannen själv gärna sett, att vederbörande jordägare utverkat förordnande för lantmätare att företaga ägoutbyte. Att vid sådant förhållande giva mättningsmännen monopol på ägoutbytesförrättningarna enligt fastighetsbildningslagen synes icke lyckligt. Den omständigheten att kompetensfordringarna föreslås ändrade är knappast ägnad att förringa betydelsen av vad nu anförts och de ändrade kompetensfordringarna torde för övrigt icke ha avseende å redan anställda mättningsmän.

Ändringen i 6 kap. 12 § fastighetsbildningslagen bör alltså icke göras så djupgående, som i promemorian föreslagits, enär man då finge räkna med risk för olägenheter av annat slag än dem som för närvarande stundom kunna uppkomma. Det vore med hänsyn till motiven tillfyllest och ur arbetssynpunkt rationellare att utforma ändringen på sådant sätt, att en viss begränsad valfrihet i fråga om förrättningsmännen förefunnnes.

Sveriges lantmätareförening har för sin del anført följande:

Av promemorian synes framgå, att motivet till den föreslagna ändringen varit den ökade användning, ägoutbytet fått för genomförande av tomtindelning och stadsplan. De anförda motiven grunda sig således på förhållanden, som äro tillfinnandes inom områden, för vilka finnes fastställd stadsplan. Till ett flertal av våra städer höra emellertid vidsträckta områden, som icke inom rimlig framtid kunna tänkas bliva planlagda. Såsom exempel må nämnas förra Växjö socken under Växjö, förra Karlskoga socken under Karlskoga och Härnön under Härnösand. Dessa ytterområden ha i fastighetsindelningsavseende ren landsbygdskaraktär med den proportion mellan jordbruksfastigheter, skogsbruksfastigheter och bostadsfastigheter, som kan återfinnas inom landskommuner. Ett ägoutbyte inom sådant ytterområde har därför samma syfte och samma karaktär som ett ägoutbyte å landet d. v. s. en omarrondering för jordbruks- eller skogsbruksändamål. Jämlikt 20 kap. 6 § jorddelningslagen skall ägoutbyte utan sammanhang med laga skifte verkställas på sätt beträffande motsvarande åtgärder i samband med laga skifte är föreskrivet. Sålunda skall jämlikt 8 kap. 2 § vid gradering av de i byte ingående ägorna 11 kap. om vad såsom inrösnings- och avrösningsjord räknas och om ägors gradering tillämpas; jämlikt 8 kap. 5 § skall för reglering mellan sakägarna av ersättningar för odling, hävd, minskad avkastning, mistad ståndskog m. m. 14 kap. jorddelningslagen tillämpas. Slutligen må erinras om bestämmelserna i 8 kap. 1 § 5 st., att ägoutbyte må verkställas utan hinder därav att det innebär överflyttande av en fastighets hela ägoväld. Av det anförda torde framgå, att ägoutbyte såsom särskild förrättning utanför stads planlagda område kan medföra arronderingsproblem samt graderings- och värderingsfrågor, som hänföra sig till fastighets användning för rent jordbruks- eller skogsbruksändamål, samt att det kan bli av icke obetydlig omfattning. Föreningen finner det uppenbart att mättningsman, som icke är lantmätare, icke är kompetent att verkställa sådant ägoutbyte och anser därför, att de föreslagna bestämmelserna i varf fall böra begränsas till att avse område, för vilket finnes fastställd stadsplan.

Vad angår ägoutbyte inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan, delar föreningen de i lantmäteristyrelsens framställning anförda synpunkterna, att förordnande att verkställa ägoutbyte, som syftar till att underlätta genomförande av tomtindelning eller stadsplan såsom utgörande ett led i den fastighetsbildningsverksamhet, som är för städer speciellt utmärkande, bör kunna meddelas i stadens tjänst anställd mättningsman, där sådan finnes, ändå att han icke är lantmätare. Även inom stadsplanlagt område förekomma emellertid, innan ännu den med planen åsyftade fastighetsbildningen blivit aktuell, ägoutbyten för omarrondering med hänsyn till brukningsändamål, Äro då av ägoutbytet berörda fastigheter jordbruksfastigheter, får bytet samma karaktär som i fråga om fastigheter utanför det planlagda området. Föreningen anser det därför icke heller lyckligt, att sådana bestämmelser tillkomma, att förordnande att verkställa ägoutbyten inom planlagt område endast kan meddelas mättningsman, där sådan finnes. Då bestämmelserna icke lämpligen torde kunna utformas så, att valet av förrättningsman göres beroende av ägoutbytets ändamål, och då ägoutbyte, syftande till att underlätta tomtindelning eller stadsplans genomförande, oftast torde komma till stånd på vederbörande mättningsmans tillrådan och med dennes biträde vid ansökningens uppsättande, anser föreningen, att det av lantmäteristyrelsen anförda syftmålet bäst uppnås, därest sådana bestämmelser givas, att förordnande att verkställa ägoutbyte inom stadsplanlagda område må kunna givas åt såväl lantmätare som i stadens tjänst anställd mättningsman, där sådan finnes, ändå att han icke är lantmätare, samt att förordnandet skall meddelas den sistnämnde, därest sakägare i ansökningen det begär.

*Departement-
chefen.*

I promemorian har upptagits förslag till sådan ändring av 6 kap. 12 § fastighetsbildningslagen, att förordnande att verkställa ägoutbyte såsom särskild förrättning alltid skall meddelas i stadens tjänst anställd mättningsman, även om han icke är lantmätare. Detta förslag har föranlett invändningar i vissa yttranden, därvid bland annat yrkats att kravet på att förrättningsmannen skall vara lantmätare skulle bibehållas för vissa fall, främst sådana då fråga vore om ägoutbyten inom stadsområden av ren landsbygdskaraktär. Med hänsyn till vad i dessa yttranden anförts synes förordnande av mättningsman att verkställa ägoutbyte utan sammanhang med laga skifte icke böra uppställas såsom undantagslös regel. Jag vill därför förorda, att det i promemorian framlagda förslaget jämkas så att möjlighet öppnas att, då särskilda skäl därtill föranleda, upprätthålla kravet på att förrättningsmannen skall vara lantmätare.

Kompetensvillkor för registerförare.

Enligt 7 kap. 4 § fastighetsbildningslagen tillkommer det Konungens befallningshavande att på framställning av staden förordna registerförare. Om staden därvid till registerförare föreslagit i dess tjänst anställd mättningsman eller ledamot av magistraten, skall denne förordnas därtill. Har annan person föreslagits, ankommer på Konungens befallningshavande att pröva, om registerföringen kan anförtros åt honom. Föres fastighetsregistret av annan än i ägomätning kunnig person, är staden skyldig bereda registerföraren tekniskt biträde vid de göromål, där sådant erfordras.

Enligt 14 § i nämnda kapitel står arbetet med fastighetsregistrets uppläggande och förande under överinseende av lantmäteristyrelsen. Den närmare tillsynen åligger för varje stad dess magistrat.

Lantmäteristyrelsen har i sin skrivelse hemställt om vissa ändringar i 7 kap. 4 § fastighetbildningslagen. Enligt styrelsens mening borde mättningsman efter framställning av staden utan vidare förordnas till registerförare endast om han hade styrkt erfarenhet i fastighetsregistrering. Beträffande ledamot av magistrat borde ändring i gällande föreskrift däremot ej ske. Då lantmäteristyrelsen hade överinseendet över fastighetsregistreringen, borde styrelsen alltid höras, innan Konungens befallningshavande till registerförare förordnade annan än mättningsman med styrkt erfarenhet i fastighetsregistrering eller ledamot av magistrat.

Såsom skäl för de sålunda förordade ändringarna har styrelsen anfört:

Vid fastighetsbildningslagens tillkomst torde man med hänsyn till de kompetenskrav, som borde uppställas å fastighetsregisterförare, ha utgått från att mättningsman eller ledamot av magistrat borde besitta för ändamålet erforderliga förutsättningar.

Den som inhämtat sin praktiska utbildning hos mättningsman, vilken samtidigt är registerförare, lärer därvid kunna förutsättas ha haft tillfälle att deltaga i registreringsarbete. Där sagda förutsättning icke förelegat, torde däremot den praktiska mättningsmannautbildningen kunnat förvärfvas, utan att insikt i de ämnen, som falla under registerförarens verksamhet, erhållits. Detta oaktat är en sålunda utbildad mättningsman, om han är i stads tjänst anställd och om staden så önskar, enligt åberopade lagrum utan prövning kompetent som registerförare. Styrelsen har erfarenhet av att denna anordning icke alltid är lycklig. Sagda anordning kunde anses försvarlig vid lagens tillkomst, då registerförareuppgiften var ny, och då alltså var och en måste pröva sig fram till erfarenhet på detta verksamhetsområde. Sedan fastighetsregisterarbetet numera fortgått under mera än 20 år, ha emellertid förutsättningarna väsentligen ändrats, och på den grund ifrågasätter styrelsen, huruvida icke tiden nu må kunna anses vara inne att föreskriva praktisk erfarenhet i fastighetsregistreringsgöromål såsom villkor för förordnande för i stad anställd mättningsman som registerförare. Med hänsyn till fastighetsregistrets stora betydelse som underlag för fastighetsbokföringen samt de ingalunda lättlösta frågor, som komma under registerförarens bedömande, synes det fullt befogat att fordra, att mättningsman för att kunna förordnas till registerförare skall ha styrkt sin kompetens beträffande dessa frågor praktiska handläggning.

Styrelsen förmenar, att mättningsman i stad, som av registerförare eller annan å området behörig erhållit intyg om praktik och erfarenhet inom fastighetsregisterväsendet, bör i den ordning nu gällande lag föreskriver utan vidare förordnas till registerförare, men att i annat fall bör bero på särskild prövning, huruvida förordnandet må kunna meddelas eller ej. En sådan prövning torde böra omfatta utom annat undersökning av de möjligheter samhälle kan ha att giva registerförareuppgiften åt annan person i samhällets tjänst. Med hänsyn till det överinseende i avseende å samt ansvaret för fastighetsregistreringen, som numera ankommer å styrelsen, torde slutligen böra stadgas, att Konungens befallningshavande vid den prövning, som i lagrummet föreskrives, alltid skall höra lantmäteristyrelsen. Beträffande magistratsledamot torde anledning icke föreligga till ändring i vad nu gäller.

I den inom justitiedepartementet upprättade *promemorian* har upptagits förslag till ändring av 7 kap. 4 § tredje stycket fastighetsbildningslagen i enlighet med vad lantmäteristyrelsen hemställt.

Det i *promemorian* framlagda förslaget i denna del har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter och sammanslutningar med undantag av Sveriges lantmätareförening.

Sveriges lantmätareförening har funnit förslaget, att i stads tjänst anställd mättningsman skall styrka erfarenhet i fastighetsregistrering, innan han kan förordnas att vara registerförare, vara synnerligen välbetänkt. Enligt föreningens mening borde emellertid ändringen avse jämväl ledamot av magistrat. Härom har föreningen närmare anfört följande:

Fastighetsregistrering är, även om man bortser från arbetet med själva registerkartan, till avsevärd del ett tekniskt arbete, som är främmande för juristen i allmänhet, med undantag kanske för den specialtränade fastighetsjuristen. Registreringen innebär icke endast inskrivning av avstyckningar och tomter utan även en hel del andra åtgärder, och erfarenheten torde visa, att ledamot av magistrat som regel icke i något avseende har större förutsättningar att på ett riktigt sätt föra ett fastighetsregister än den i fastighetsbildning specialutbildade mättningsmannen. Föreningen förutsätter att med uttrycket »ledamot av magistrat» avses lagfaren ledamot av magistrat.

Föreningen har vidare anfört:

Vidkommande sättet för styrkandet av erfarenhet i fastighetsregistrering, synes den av lantmäteristyrelsen föreslagna vägen icke borga för ett gott resultat. Ett intyg om praktik och erfarenhet torde vara relativt lätt att erhålla, i synnerhet som intygsgivaren själv många gånger kanske icke har tillräcklig erfarenhet på området. Föreningen anser därför, att den, som vill erhålla förordnande som registerförare, alltid skall förete intyg från lantmäteristyrelsen, att han innehar för uppdraget erforderliga kvalifikationer.

I fråga om kompetensvillkor för registerförare har i *promemorian* föreslagits, att i stads tjänst anställd mättningsman skall styrka erfarenhet i fastighetsregistrering innan han kan förordnas att vara registerförare. Detta förslag, vilket upptagits i 7 kap. 4 § fastighetsbildningslagen, torde böra genomföras. Det synes ej erforderligt att, såsom Sveriges lantmätareförening föreslagit, uppställa liknande krav för att ledamot av magistraten skall förordnas till registerförare. Emellertid torde böra angivas, att stadgandet endast avser lagfaren magistratsledamot.

Vad angår sättet för styrkande av erfarenhet i fastighetsregistrering har lantmäteristyrelsen i sin framställning uttalat, att om mättningsman i stad föreslås till registerförare, han utan vidare borde förordnas därtill, om han föredde intyg från registerförare eller annan på området behörig att han ägde praktik och erfarenhet inom fastighetsregisterväsendet. Sveriges lantmätareförening har i anledning härav gjort gällande, att det borde krävas att vederbörande företer intyg från lantmäteristyrelsen om erforderliga kvalifikationer. Det torde dock ej föreligga tillräcklig anledning att i nu förevarande hänseende uppställa strängare krav än lantmäteristyrelsen förordnat. Länsstyrelsen har givetvis att granska beskaffenheten av de intyg om prak-

Departements-
chefen.

tisk verksamhet som företes i ärendet. Kan det ej anses styrkt, att mätningssmannen har erfarenhet i fastighetsregistrering, åligger det enligt förslaget länsstyrelsen att inhämta yttrande från lantmäteristyrelsen.

Förfarandet vid åsättande av registerbeteckningar å fastigheter i stad.

De grundläggande bestämmelserna om fastighetsregister för stad äro upptagna i 7 kap. fastighetsbildningslagen.

Enligt 1 § i kapitlet skall för varje stad finnas ett fastighetsregister, bestående av tomtbok för tomterna och stadsägobok för övriga fastigheter inom staden. Med tomt förstås i kapitlet såväl av ålder bestående tomt som tomt, vilken ingår i fastställd tomtindelning. Annan fastighet i stad kallas stadsäga.

Fastighet skall upptagas i fastighetsregistret under särskild registerbeteckning. Sådan beteckning åsättes enligt 11 § andra stycket av magistraten. Även förändringar i fastighetsindelning och registerbeteckningar skola införas i fastighetsregistret.

Registerförare förordnas av länsstyrelsen på framställning av staden. Arbetet med fastighetsregistrets uppläggande och förande står under överinseende av lantmäteristyrelsen. Den närmare tillsynen å arbetet åligger för varje stad dess magistrat.

Vad om magistrat sägs i kapitlet skall, enligt 15 §, i Stockholm gälla överståthållarämbetet och i stad, som lyder under landsrätt, länsstyrelsen eller den Konungen särskilt förordnar.

Vidare föreskrives, att vad i kapitlet stadgas angående stad som lyder under landsrätt skall, såframt Konungen därom förordnar, äga motsvarande tillämpning i avseende å samhälle på landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas. För samhälle på landet skall överlantmätaren vara registerförare, såframt ej samhället förklarar sig vilja bekosta registerföringen.

Närmare föreskrifter angående uppläggandet och förandet av fastighetsregistret meddelas i förordningen den 12 maj 1917 (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad.

Enligt förordningen skola de fastigheter — tomter såväl som stadsägor — vilka upptagas såsom enheter i fastighetsregistret, betecknas med nummer, eventuellt med tillägg av littera. Beträffande tomter sker numreringen särskilt för varje byggnadskvarter eller, där sådana kvarter ej finnas, i löpande följd för staden i dess helhet eller för viss större del därav (församling, rote eller dylikt). Om ny tomt bildas, erhåller denna nästa lediga nummer. Förordningen anvisar ock den utvägen att vid delning av tomt låta varje nybildad tomt behålla den odelade tomtens nummer med tillägg av littera samt att vid sammanslagning av tomter till en beteckna denna med de förutvarande tomternas nummer i förening. Tomtbeteckningen gör även tjänst såsom registerbeteckning, där numreringen skett i en följd för staden i dess helhet. I annat fall utgöres registerbeteckningen av tomtens nummer,

fogat vid namn eller annan beteckning å byggnadskvarteret eller å den del av staden, för vilken numreringen eljest skett (församling, rote eller dylikt).

Vad stadsägorna angår utgöres registerbeteckningen för varje enhet av nummer. Består en stadsägoenhet av två eller flera skilda områden på marken, skall den betecknas med ett motsvarande antal nummer. I det fall att numrering av stadsägor skett särskilt för varje församling eller ägotrakt, ingår i registerbeteckningen jämväl namnet därå. Vid bildande av nya stadsägor tilldelas dessa närmast lediga nummer. Emellertid skall i regel, då stadsäga delas eller område avstyckas därifrån, varje ny fastighet betecknas med den äldre stadsägans nummer jämte en eller flera bokstäver. Vidare skola under närmare angivna förutsättningar vid sammanläggning av stadsägor för den nya fastigheten begagnas de sammanlagda fastigheternas nummer i förening eller, där samma nummer ingår i stadsägornas beteckning, detta nummer med tillägg av närmast lediga littera.

I fråga om ordningen för registerbeteckningarnas åsättande kan skiljas mellan det fall, då beslut rörande registerbeteckningar meddelas i samband med fastighetsregistrets uppläggande, och det fall att fråga om åsättande av registerbeteckning uppkommer efter det att fastighetsregistret upplagts. I det förra fallet skall enligt 9 §, sedan vederbörande längder och förteckningar m. m. upprättats samt kungörelse utfärdats, magistraten på en gång bestämma stadsägoindelningen samt meddela beslut angående tomtbeteckningar och registerbeteckningar. Då fråga om åsättande av beteckning eller om ändring däri uppkommer utan sammanhang med uppläggande av fastighetsregister, skall enligt sista stycket av samma paragraf magistraten, innan beslut i sådant ärende meddelas, bereda registerföraren och vederbörande ägare samt, så vitt fråga är om mark som ingår i tomtindelning, jämväl byggnadsnämnden tillfälle att yttra sig i ärendet.

Enligt 29 § skall, om ny tomtindelning eller ändring i förut bestående tomtindelning fastställs, länsstyrelsen, jämte det beslut därom överlämnas till magistraten, översända tomtindelningsakten till registerföraren. Sedan tomtindelningsbeslutet, där det kan överklagas, vunnit laga kraft och beslut meddelats om de förändringar i registerbeteckning, som till följd av den nya eller ändrade tomtindelningen må erfordras, skall magistraten lämna under rättelse därom till registerföraren. Det åligger denne att, efter det han verkställt de registreringsåtgärder, som av tomtindelningen föranledas, insända akten till byggnadsnämnden. Då medgivande lämnats, att flera stadsägor må sammanläggas till en, skall registerföraren hos magistraten göra framställning om fastställande av registerbeteckning för den sålunda bildade stadsägån.

Enligt 30 § skall, sedan fastställelse meddelats på förrättning, som innefattar delning av jord, vattenfall eller fiske eller avser avstyckning eller avskiljande av område enligt ensittarlagen, förrättningsmannen ofördröjligen insända konceptakten till registerföraren, som har att efter inhämtande av magistratens beslut, där ny registerbeteckning skall åsättas, göra föreskrivna införingar i fastighetsregistret och därtill hörande handlingar. Utan hinder

av vad sålunda stadgats må emellertid — enligt bestämmelse i 1 mom. fjärde stycket av paragrafen — magistraten, där det kan ske utan omgång, i samband med fastställelse av förrättning meddela beslut om registerbeteckning på fastighet, som tillkommit genom förrättningen. Har magistraten meddelat beslut, som nu sagts, skall magistraten ofördröjligen underrätta registerföraren därom.

I fastighetsregisterförordningen upptagas vidare för stad under landsrätt m. m. bestämmelser av samma innebörd som stadgandena i 7 kap. 15 § fastighetsbildningslagen.

För samhälle på landet, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas men förordnande icke meddelats att fastighetsregister skall föras enligt 7 kap. fastighetsbildningslagen, gäller förordningen den 13 juni 1908 (nr 74) angående jordregister.

Enligt § 37 mom. 1 i denna förordning skall, där tomtindelning fastställts för område, för vilket föres jordregister, särskild tomtbok uppläggas och föras såsom en del av jordregistret. Vid uppläggandet av tomtboken skola, så vitt beteckningar överensstämmande med föreskrifterna i fastighetsregisterförordningen ej redan äro åsatta tomterna, sådana beteckningar åsättas av länsstyrelsen.

I mom. 2 av samma paragraf upptages en allmän regel, att vad jämlikt fastighetsbildningslagen och fastighetsregisterförordningen gäller om uppläggande och förande av tomtbok för stad, som lyder under landsrätt, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å tomtbok, som avses i jordregisterförordningen. Särskild föreskrift gives emellertid, att om ny tomtindelning eller ändring i förut bestående tomtindelning fastställs, länsstyrelsen skall, sedan beslut meddelats angående de förändringar i fråga om registerbeteckning, som i följd av den nya eller ändrade tomtindelningen erfordras, bereda överlantmätaren tillfälle att taga del av tomtindelningshandlingarna för verkställande av vederbörande införingar.

Såsom förut nämnts har riksdagen i skrivelse den 25 april 1942 anhållit om utredning angående förenkling av förfarandet vid åsättande av registerbeteckningar å fastigheter i stad. Riksdagens skrivelse var föranledd av en inom riksdagen väckt motion (I: 174) av herr Holmbäck. I motionen hemställdes, att riksdagen måtte dels för sin del antaga ett förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 11 § fastighetsbildningslagen av innebörd att bestämmelsen om att magistraten skall åsätta registerbeteckning skulle utgå ur paragrafen, dels ock hos Kungl. Maj:t anhålla om sådana förändringar i fastighetsregisterförordningen, att registerbeteckningar för stadsägor, som tillkomma efter fastighetsregisters uppläggande, åsättas av registerföraren.

Över motionen avgåvos yttranden av lantmäteristyrelsen och svenska stadsförbundet. Lantmäteristyrelsen yttrade i huvudsak följande.

Registerbeteckning för såväl tomt som stadsäga i stad åsättes av magistraten, där sådan finnes (i Stockholm överståthållarämbetet). I stad, som lyder under landsrätt, samt i samhällen å landet åsättas registerbeteckningarna av länsstyrelsen, dock att i stad under landsrätt befogenheten kan tillkomma

den Konungen särskilt förordnat att fullgöra magistrats åliggande beträffande fastighetsregistreringen. Sådant förordnande har i några fall lämnats vederbörande kommunalborgmästare.

Vid fastighetsregisters uppläggande fastställer magistraten eller ovan angivna myndighet på en gång fastighetsindelningen samt registerbeteckningar för samtliga tomter och stadsägor. Dylikt uppläggande förekommer fortfarande för med städer införlivade områden samt för städer, köpingar och municipalsamhällen, som äro nytillkomna eller för vilka tidigare förts jordregister men bestämts att fastighetsregistreringen skall ske enligt de för stad gällande bestämmelserna. I motionen åsyftas icke någon ändring rörande befogenheten att fastställa registerbeteckningar i dylikt sammanhang. Någon sådan ändring är, enligt lantmäteristyrelsens mening, ej heller påkallad eller lämplig.

Fråga om åsättandet av nya eller ändrade registerbeteckningar för tomter utan sammanhang med upplägandet av registret förekommer i regel endast i samband med fastställande av ändrad eller ny tomtindelning. Tomtindelning fastställles av länsstyrelsen. I de fall då länsstyrelsen har att fullgöra den magistrat eljest tillkommande befogenhet i fråga om fastighetsregistret, torde hinder icke föreligga mot att länsstyrelsen i samma resolution fastställer såväl tomtindelningen som även de registerbeteckningar vilka till följd av tomtindelningen må erfordras. Denna utväg att vinna tid och spara expedition torde i praktiken mångenstädes utnyttjas.

Ehuru tidsutdräkt och omgång vid fastställandet av registerbeteckningar å tomter i vissa fall kan undvikas, måste dock i andra fall gällande ordning föranleda arbetsåtgång och tidsutdräkt, som kunde undgås därest registerföraren ägde att åsätta beteckningarna. Emellertid torde tidsutdräkten när det gäller av tomtindelning föranledda registerbeteckningar sakna särskild betydelse, då något osäkerhetsmoment för inskrivningsväsendet därigenom icke torde uppkomma. Motionen avser ej heller dessa registerbeteckningar.

Fråga om nya registerbeteckningar å stadsägor torde i de flesta fallen uppkomma då område avskiljes medelst avstyckning. Fastställelsemyndighet i fråga om avstyckning är magistrat, överståthållarämbetet eller länsstyrelse efter samma regler, som gälla i fråga om registerbeteckningars åsättande. För städer under landsrätt kan Konungen jämväl förordna särskild person att handlägga avstyckningsärenden. Detta har dock skett endast i något enstaka fall. Till skillnad från tomtindelning är det alltså i fråga om avstyckning så gott som alltid samma myndighet som har att pröva avstyckningen och fastställa nya registerbeteckningar.

För att undgå den tidsutdräkt, som följde därav att sedan avstyckning fastställts registerföraren måste göra särskild framställning hos vederbörande myndighet om åsättande av registerbeteckningar — en tidsutdräkt som utom annat kunde hindra att registerbeteckningen inflöt i lagfartsresolutionen å det avstyckade området — gjordes redan 1925 det tillägg till 30 § fastighetsregisterförordningen, som nu återfinnes i 1 mom. 4 st. sagda paragraf. Genom denna bestämmelse har alltså tydligt medgivits, att registerbeteckningen får fastställas samtidigt med att fastställelse meddelas å den förrättning (avstyckning eller annan), genom vilken fastigheten bildats. Enligt vad lantmäteristyrelsen har sig bekant utnyttjas denna möjlighet ganska allmänt. Förutsättningen är dock, att jordägaren och registerföraren beretts tillfälle att yttra sig (9 § sista stycket fastighetsregisterförordningen). Vad angår jordägaren och även byggnadsnämnden brukar detta enklast ske vid avstyckningsförrättningen, varvid anteckning härom göres i förrättningsprotokollet.

Ehuru sålunda viss möjlighet föreligger och jämväl utnyttjas till undvikande av tidsförlust mellan fastställelse å jorddelning och åsättande av re-

gisterbeteckningar, är ju dock uppenbart, att sådan tidsförlust ej sällan förekommer samt att arbetsåtgång och tid kunde sparas, om beträffande nya stadsägor registerbeteckningarna finge åsättas av registerföraren samtidigt som han inför fastigheten i fastighetsregistret. Nya stadsägor tillkomma jämväl utan samband med jorddelning i vanlig mening, exempelvis expropriation, sammanläggning m. m., varvid registerföraren alltid måste göra särskild framställning om registerbeteckningars åsättande.

Lantmäteristyrelsen tillstyrker lagändring i motionens syfte men anser att tillräcklig anledning saknas, varför icke ändringen bör avse jämväl befogenheten att fastställa registerbeteckningar å tomter. I sistnämnda registerbeteckning ingår visserligen kvartersnamn. Men sådana namn bestämmas enligt praxis av stadsfullmäktige eller annan kommunal myndighet. Namn å stadsdel eller rote äro också på förhand givna. Vid fastställandet av registerbeteckning kommer därför åtgärden i sak att avse endast tomtnumret. Det bleve endast i det fall, att stadens myndighet skulle ha bestämt ett kvartersnamn eller annat namn på sådant sätt, att detsamma icke kan ingå i registerbeteckning, som åsättandet av registerbeteckningen skulle komma att avse jämväl namnet. Sådana fall torde dock icke förekomma. Dessutom skall byggnadsnämnden enligt gällande bestämmelser alltid beredas tillfälle att avge yttrande rörande registerbeteckningar för tomter.

Emellertid är lantmäteristyrelsen av den meningen att frågan om befogenhet för registerförare att fastställa registerbeteckningar icke bör avgöras för sig utan upptagas i samband med den av lantmäteristyrelsen genom skrivelse den 8 juli 1939 till Kungl. Maj:t väckta frågan rörande bestämmelser om särskild kompetens för registerförare.

I samband med sålunda ifrågasatta lagändringar torde böra övervägas om icke bestämmelsen att markägare före fastställandet av registerbeteckningar skall beredas tillfälle att avge yttrande (9 § sista stycket fastighetsregisterförordningen) borde borttagas. Bestämmelsen medför ej sällan tidsutdräkt och arbete för delgivningsmyndigheten till synes onödigt. Arten av registerbeteckningar enligt fastighetsregisterförordningen är ju sådan, att en markägares yttrande därå icke kan ha något inflytande. En annan sak är fråga om sådant särskilt namn å stadsäga, varom förmåles i 8 § fastighetsregisterförordningen. Men sådant namn ingår icke i registerbeteckningen.

Svenska stadsförbundet uttalade i sitt yttrande, att förbundet funne den i motionen föreslagna författningsändringen i hög grad av praktiska skäl påkallad och lämplig.

Andra lagutskottet, som behandlade motionen, anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 19), att enligt utskottets mening den ordning, som för närvarande tillämpas beträffande städer och vissa stadsliknande samhällen för fastställande av fastighets registerbeteckning, ofta kunde föranleda onödig omgång. Att åsätta dylik beteckning syntes — åtminstone i de av motionären åsyftade fallen — vara en åtgärd av så enkel och rutinmässig beskaffenhet, att det knappast kunde möta några betänkligheter att för dessa fall tillerkänna registerföraren behörighet att själv verkställa densamma. Utskottet funne därför skäl tala för en ändring av ifrågavarande bestämmelser i nu antydd riktning.

Det nu föreskrivna förfaringsättet vid åsättande av registerbeteckningar å fastigheter i stad eller annat samhälle, där fastighetsregister såsom för stad

*Departements-
chefen.*

föres, innebär otvivelaktigt i vissa fall en onödig omgång. Den tidsförlust som härigenom uppkommer medför även ett osäkerhetsmoment för inskrivningsväsendet. Om nämligen lagfart eller inteckning sökes under den närmaste tiden efter en ny stadsägars tillkomst, kan det inträffa att inskrivningsdomaren ännu ej fått meddelande om den nya fastighetsindelningen och de ändrade registerbeteckningar denna medför. Det synes därför angeläget att åtgärder vidtagas i syfte att skapa garantier för att meddelande om de registerbeteckningar, som föranledas av skedda ändringar i fastighetsindelningen, före nästa inskrivningsdag efter ändringen i fastighetsindelningen kommer inskrivningsdomaren till handa. Att underrättelse om förändringar i fastighetsindelningen så snart som möjligt kommer till inskrivningsdomarens kännedom är för övrigt av vikt jämväl med hänsyn till det subsidiära ansvar för inteckningar som åvilar avstyckning i särskild ägares hand; bristande kännedom om fastställda avstyckningar från en intecknad fastighet kan sålunda vid relaxation av inteckning i vissa fall vålla rättsförlust för inteckningshavaren.

Åtgärder i syfte att inskrivningsdomaren snabbare än nu sker skall erhålla underrättelse om förändringar i fastighetsindelningen och fastighetsregistreringen kunna i viss utsträckning vidtagas i administrativ ordning. Bestämmelse om den myndighet som skall åsätta registerbeteckning finnes emellertid upptagen i fastighetsbildningslagen. I 7 kap. 11 § andra stycket nämnda lag stadgas nämligen, att sådan beteckning åsättes av magistraten. Av den förut lämnade redogörelsen torde framgå, att någon ändring i detta avseende icke är påkallad för de fall då åsättande av registerbeteckning sker i samband med uppläggande av fastighetsregister. Den motion som föranlett riksdagens nu ifrågavarande framställning avsåg också allenast reglerna om åsättande av registerbeteckningar efter det fastighetsregister upplagts och rörde i detta hänseende endast stadsägare. I dessa fall kunna ej sällan tidsutdräkt och besvär vållas av att registerföraren, när ändring i fastighetsindelningen föranleder nya registerbeteckningar, har att göra framställning hos magistraten eller därmed jämställd myndighet om fastställande av registerbeteckningarna.

För att öppna möjlighet att på mest praktiska sätt ordna åsättandet av registerbeteckningar torde bestämmelsen i 7 kap. 11 § andra stycket fastighetsbildningslagen, att registerbeteckning åsättes av magistraten, böra upphävas. I stället böra i fastighetsregisterförordningen upptagas närmare föreskrifter om vem åsättandet i olika fall skall åvila. I samband med utfärdandet av sådana föreskrifter torde böra upptagas till övervägande jämväl vissa andra förenklingar i förfarandet beträffande registerbeteckningarnas åsättande ävensom frågan om åtgärder i övrigt till påskyndande av att inskrivningsdomaren erhåller underrättelse om skedda förändringar i fastighetsindelningen.

De av mig i det föregående förordade lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 januari 1944.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad*. Lagförslaget torde såsom bilaga få fogas till statsrådsprotokollet.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över berörda förslag måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

G. Tidelius.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring] i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 7 kap. 11 § andra stycket lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad skall upphöra att gälla ävensom att 2 kap. 2 §, 6 kap. 12 §¹ samt 7 kap. 4 § samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 KAP.

2 §.

Tomtmätning skall — — — skäligen prövas.

Behörighet till befattning såsom mättningsman i stad tillkommer den, som avlagt lantmäterixamen eller civilingenjörsexamen inom svensk teknisk högskolas avdelning för väg- och vattenbyggnad och som därjämte styrkt sig hava minst två år under sakkunnig ledning utövat väl vitsordad praktisk verksamhet inom fastighetsbildningsväsendet.

Konungen må på därom gjord ansökning medgiva person, som ej avlagt examen varom i andra stycket förmäles eller som ej utövat praktisk verksamhet som där sägs, behörighet såsom mättningsman i stad.

6 KAP.

12 §.

Vad enligt detta kapitel gäller om ägoutbyte i sammanhang med laga skifte gälle ock, då sådan förrättning eljest förekommer; dock skall, om ej särskilda skäl till annat föranleda, förordnande att verkställa förrättningen meddelas i stadens tjänst anställd mättningsman, där sådan finnes, ändå att han icke är lantmätare.

Besväras fastighet — — — servitutet äventyras.

I avseende — — — motsvarande tillämpning.

¹ Senaste lydelse av 6 kap. 12 §, se 1931: 143.

7 KAP.

4 §.

Konungens befallningshavande — — — staden registerförare.

Med Konungens — — — om registerförare.

Där stad till registerförare föreslagit i dess tjänst anställd mättningsman med styrkt erfarenhet i fastighetsregistrering eller ock lagfaren ledamot av magistraten, varde han därtill förordnad. Har annan person föreslagits, pröve Konungens befallningshavande efter lantmäteristyrelsens hörande, om registerföringen kan anförtros åt honom.

Föres fastighetsregistret — — — sådant erfordras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1944.

Utän hinder av vad i 2 kap. 2 § andra stycket stadgas skall behörighet till befattning såsom mättningsman i stad tillkomma den, som avlagt avgångsexamen från fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid förutvarande Chalmers tekniska institut och utövat praktisk verksamhet som i nämnda lagrum sägs.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 februari 1943.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 12 januari 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 december 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Sven Romanus.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 3 februari 1943 avgivna utlåtande över det den 18 december 1942 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad*; därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte efter vissa redaktionella jämkningar jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.